

Тетяна ЗАТОНАЦЬКА
Олена ШИМАНСЬКА

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Проаналізовано зарубіжний досвід гармонізації заходів фіскальної політики на прикладі Польщі, Угорщини, Греції та Португалії. Розглянуто особливості посткризового бюджетного регулювання та шляхи скорочення бюджетного дефіциту у зазначених країнах. Обґрунтовано рекомендації щодо врегулювання вищевказаних питань в Україні та розглянуто модель оцінки бюджетної політики.

Забезпечення економічного зростання є основною метою уряду країни, особливо у період економічної нестабільності. Зростання внутрішнього попиту, сприяння розширенню виробництва всередині країни, створення нових робочих місць та інвестування коштів у перспективні інфраструктурні проекти є необхідними завданнями, що стоять перед урядом.

Після кризи спостерігається значне зменшення доходів бюджету головним чином через зниження підприємницької активності та кризи ринку праці. Післякризовий бюджет потребує більшого обсягу видатків для обслуговування соціальної сфери та розбудови стратегічно важливих інфраструктурних проектів, водночас відбувається значне скорочення доходів.

Дефіцит бюджету починає зростати через збільшення видатків, створюючи загрозу економічній безпеці держави. Зовнішні запозичення є ефективним інструментом забезпечення діяльності державного апарату та створення сприятливих умов для відновлення економічного зростання. Для уряду важливим є визначення виваженої бюджетної політики, що дозволить уникну-

ти боргової пастки, та податкової політики, спрямованої одночасно на наповнення державної скарбниці та сприяння розвитку підприємництва.

Проблему збалансованості Державного бюджету та впровадження виваженої податково-бюджетної політики досліджували такі вчені, як Дж. Акерлоф, Ш. Бланкарт, К. Ерроу, Дж. М. Кейнс, Л. Клейн, Ф. Модільяні, Д. Макфаден, Дж. Стігліц, Р. Солоу, П. Самуельсон, Ч. Тібу, Дж. Тобін, Д. Норт, У. Шарпі. Серед вітчизняних науковців, які зробили вагомий вклад у розвиток державних фінансів та проблеми визначення бюджетної політики, варто відзначити Т. Єфименко, І. Луніну, І. Лютого, Ц. Огня, Г. П'ятаченка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Для України надзвичайно актуальним є питання збалансування дохідної та видаткової частини бюджету у контексті зменшення обсягу державного боргу, оскільки уникнення "боргової пастки" на сьогодні є пріоритетним завданням державної політики більшості країн світу.

За даними Міністерства фінансів України, на кінець січня 2011 р. державний борг

України склав 324,55 млрд. грн., що становить 74,8% ВВП. Станом на кінець травня 2011 р. державний борг України досяг рівня 345,09 млрд. грн. Законом про Державний бюджет України на 2010 р., враховуючи коригування до статей 25 та 75, було визначено граничну суму дефіциту бюджету у 72,5 млрд. грн. Впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” сприяло зниженню фактичного рівня дефіциту бюджету. Таким чином, у 2010 р. цей показник був меншим за гранично допустимий і становив 64,3 млрд. грн. Законом про Державний бюджет України на 2011 р. встановлено граничну межу дефіциту бюджету обсягом 38,8 млрд. грн. На початку 2011 р. зберігається позитивна динаміка розвитку промислового виробництва. Зокрема, промислове виробництво зросло на 9,7% у січні 2011 року; обсяги сільськогосподарського виробництва – на 5,3%; будівництва – на 6,1%. Зростання ВВП у 2010 р. становило 4,2%, що на 1,2 відсоткових пункти вище, ніж у попередньому році [3].

Позитивні зрушення у розвитку національної економіки свідчать про успішні кроки уряду щодо стабілізації державних фінансів, однак не варто недооцінювати ризиків та загроз, що надходять через високу боргову залежність країни. У цьому контексті корисно розглянути досвід країн ЄС у боротьбі із борговою кризою та наднормовим дефіцитом бюджету.

Негативні тенденції в економіці, спричинені світовою фінансовою кризою, нерівномірно позначились на країнах Європейського Союзу. В результаті більшість країн ЄС стикнулися із проблемою стрімкого збільшення дефіциту бюджету та зростання державного боргу. Урядами країн було схвалено заходи щодо стабілізації економічної ситуації, про ступінь успішнос-

ті яких свідчить динаміка зазначених вище показників.

Законодавством Європейського Союзу визначено граничну межу бюджетного дефіциту, яка складає 3% ВВП. У табл. 1 наведені дані щодо дефіциту бюджету країн ЄС та державного боргу у відсотках до ВВП станом на 2009 р.

Економіки таких країн, як Греція та Португалія найбільше серед країн ЄС постраждали від світової фінансової кризи. Дефіцит Державного бюджету станом на 2009 р. в середньому перевищив 10% ВВП, що більше ніж втричі перевищує визначену законодавством ЄС межу у 3% ВВП.

У 2011 р. дефіцит бюджету Греції планується на рівні 7,4% ВВП. Серед заходів, що дозволятимуть економити бюджетні кошти, – скорочення заробітної плати державних службовців до 25%; введення лімітів на преміювання низькооплачуваних працівників та скасування преміювання високооплачуваних; заборона продовження контрактів тимчасових працівників. Уряд буде застосовувати жорсткі заходи проти ухилення від сплати податків та корупційних схем у сфері оподаткування. Доходи від оподаткування включатимуть: збільшення ставки ПДВ на з 11% до 13%, що має принести до державної скарбниці близько 1 млрд. євро; збільшення на 10% податку на паливо, алкоголь, тютюнові вироби, новобудови та податку на азартні ігри. Також буде підвищено пенсійний вік з 61,4 до 63,5 років, що супроводжуватиметься зниженням пенсійних виплат. Загалом пенсійний вік для жінок та чоловіків становитиме 65 років вже до 2013 р. [9].

Щодо Португалії, то Закон про Бюджет на 2011 р. характеризується підвищенням податкового навантаження, що особливо вплине на середній та нижчий класи населення. Законом збільшено ставку ПДВ на 2%, отже максимально вона становитиме

Таблиця 1

Показники державного боргу та дефіциту Державного бюджету країн ЄС*

Країна	Дефіцит Державного бюджету 2009 р., % до ВВП	Дефіцит Державного бюджету 2010 р., % до ВВП (попередні дані)	Прогноз дефіциту Державного бюджету на 2011 р., % до ВВП	Державний борг станом на 2009 р., % до ВВП
Австрія	3,5	4,3	3,2	67,5
Бельгія	6	4,1	3,7	96,2
Болгарія	4,7	3,9	2,5	14,7
Кіпр	6	5,7	4	58
Чеська Республіка	5,8	5	4,6	35,3
Данія	2,7	5,8	4,4	41,4
Естонія	1,7	1	1,6	7,2
Фінляндія	2,5			43,8
Франція	7,5	7,7	6	78,1
Німеччина	3		2,5	73,4
Греція	15,4	9,4	7,4	126,8
Угорщина	4,4	3,8	2,9	78,4
Ірландія	14,4	11,6	9,25	65,5
Італія	5,3	5,1	3,9	116
Латвія	10,2	7,9	6	36,7
Литва	9,2	7,8	5,9	29,5
Люксембург	0,7	1,9	1,4	14,5
Мальта	3,8		2,8	68,6
Нідерланди	5,4	5,2	4,1	60,8
Польща	7,2		6,5	50,9
Португалія	9,3	7	4,6	76,1
Румунія	8,6	6,6	4,4	23,9
Словаччина	7,9	7,8	4,9	35,4
Словенія	5,8	4,9	4,1	35,4
Іспанія	11,1	9,1	6	53,2

*Розраховано авторами на основі: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

23%. Це необхідно для приведення дефіциту бюджету до позначки 4,6% ВВП та зменшення занепокоєння інвесторів через боргову кризу у країні.

Загальне зменшення бюджетних видатків у 2011 р. складатиме близько 2,2% ВВП. Серед заходів антикризового бюджетного регулювання – зменшення розміру заробітної плати державних службовців, припинення прийому на роботу нових працівників державного сектору, скорочення працівників держсектору, що працюють за контрактом. Також антикризовими заходами передбачено припинення оплати

наднормового робочого часу, виплат на відрядження та субсидування харчування. Офіційний автопарк скорочено на 20% [10].

Ситуація у Греції та Португалії і на сьогодні викликає занепокоєння як з боку Європейського Союзу так і інвесторів. Антикризові заходи, ухвалені урядами цих країн, можна охарактеризувати як досить жорсткі та такі, що зустрічають значний супротив серед населення.

Із серйозними труднощами у процесі зниження бюджетного дефіциту стикнулися Польща та Угорщина. Однак уряди зазначених країн вчасно ухвалили низку заходів

щодо скорочення державних видатків та реформування податкової системи. Важливо зазначити, що антикризові заходи охоплювали не лише економію бюджетних коштів, а й сприяння економічному зростанню, що говорить про далекоглядність урядів цих країн.

З метою економії бюджетних коштів уряд Угорщини планує скоротити близько 30 000 робочих місць державного сектору. У 2011 р. дефіцит бюджету країни прогнозується на рівні 2,9% ВВП. Законом про державний бюджет на 2011 р. передбачено економічне зростання у розмірі 3% та інфляцію 3,5%. Зміни у податковій системі полягатимуть у зменшенні податку на доходи фізичних осіб до 16%, що сприятиме економічному зростанню, а також введенні спеціального промислового податку для збільшення дохідної частини бюджету. Варто зазначити, що економічне зростання у розмірі 3% є амбіційною, однак реалістичною метою [11].

Враховуючи історично сформовану близькість України та Польщі, завдяки спільним рисам менталітету народів та територіального розташування, доцільно детальніше розглянути досвід цієї країни у сфері посткризового бюджетного регулювання.

З 2008 р. Польща зіткнулась з двома основними негативними економічними явищами:

- рецесія у країнах з великим рівнем доходу, що негативно позначилось на зовнішньому експортному попиті;
- глобальна фінансова криза, що призвела до зниження притоку капіталу та зменшення внутрішнього попиту.

Польський уряд запровадив низку антикризових заходів, серед яких підтримка ліквідності та заходи з відновлення довіри до банків, зокрема, залучення коштів кредитної лінії МВФ як запобіжного засобу для збереження довіри інвесторів та стабілізації ринкових загроз. Факторами, що сприя-

ли запобіганню рецесії польської економіки під час кризових явищ, є:

- значний розмір внутрішнього ринку, що зменшує залежність від експорту. Під час кризи це означало, що країна у меншій мірі піддавалася негативним вторинним ефектам, що поширюються через торгівлю, порівняно з іншими країнами Центральної та Східної Європи, зокрема Угорщиною та Чеською Республікою;
- високий рівень капіталізації та прибутковості банківської системи, що допомогло обмежити можливу ланцюгову реакцію по фінансовому каналу;
- значні повноваження органів влади щодо проведення антициклічної грошово-кредитної і податково-бюджетної політики;
- гнучкий валютний курс [4].

Факторами, що матимуть визначний позитивний ефект на розвиток економіки Польщі є:

- збільшення витрат споживачів, що підкріплюватиметься вдосконаленням умов на ринку праці;
- продовженням надходження інвестицій з боку структурних фондів ЄС;
- вдосконалення торговельного партнерства із Німеччиною, Індією та Китаєм, що матиме позитивний вплив на польський експорт.

Однак польський уряд зазначає необхідність надання Польщі додаткового часу на проведення відповідних реформ для входження країни до зони євро, а також полегшення вимог щодо зменшення обсягу державного боргу. Такі умови необхідні країні для впровадження відповідних заходів державної політики з метою досягнення цілей, визначених Пактом стабільності та зростання (SGP).

У 2010 р. уряд Польщі затвердив фінансовий план на 2011–2013 рр., у межах якого передбачено підвищення ПДВ з метою скорочення дефіциту бюджету країни.

Отже, з 2011 р. базова ставка ПДВ зросте на 1% та становитиме 23%. Пільгові ставки будуть встановлені на рівні: 5% і 8% [5].

Наразі дефіцит бюджету Польщі перевищує тривідсотковий бар'єр, визначений ЄС. З цієї причини перед польським урядом було поставлено вимогу з боку Брюсселю здійснити заходи зі зменшення державних витрат, що дозволить привести розмір бюджетного дефіциту до визначеного у ЄС стандарту протягом наступних трьох років. Уряд Польщі вирішив скоротити фінансування деяких інфраструктурних проектів з метою економії коштів. Таким чином, заробітна плата державних службовців була "заморожена", значна кількість робіт із вдосконалення та побудови автошляхів призупинена.

Іншим важливим заходом бюджетної політики є скорочення вкладень до Польських відкритих пенсійних фондів (ПВПФ). Пенсійна реформа передбачає зменшення коштів, що перераховуються в приватні пенсійні фонди, що дозволить збільшити фінансування державних фондів, а також знизити дефіцит бюджету. Законопроект щодо реформи було схвалено польським парламентом у березні 2011 р. [6].

У посткризовий період заходи бюджетної політики Польщі здійснюються у напрямку зменшення дефіциту бюджету та приведення його до обсягів, визначених законодавством ЄС. З цією метою уряд країни ухвалив низку заходів, що сприятимуть збільшенню податкових надходжень, а відтак – збільшенню доходів бюджету. Важливо зазначити, що процеси бюджетно-податкового збалансування розглядаються у Польщі у середньостроковій перспективі. Заходи, що сприяють скороченню дефіциту бюджету Польщі є досить жорсткими, однак у більшості випадків мають тимчасовий характер, серед них:

1. Підвищення ставок існуючих податків, зокрема ПДВ.

2. Скорочення державних видатків, зокрема:

- скорочення фінансування соціальної сфери: виплат по безробіттю, виплат при народженні дитини, соціальної допомоги малозабезпеченим тощо;
- скорочення видатків на національну оборону, зокрема, шляхом скорочення кількості військовослужбовців;
- суттєве скорочення кількості державних службовців;
- "замороження" обсягу заробітної плати державним службовця, відміна "13 зарплати";
- обмеження розміру пенсій для працюючих громадян.

Підсумовуючи досвід Польщі та Угорщини, варто розглянути особливості формування фіскальної політики Європейського Союзу в цілому. Бюджетна політика в країнах ЄС визначає рівень податкового навантаження на приватний сектор, розмір бюджетних видатків, а отже, і масштаби державного сектору економіки, величину державного боргу. Основними тенденціями в регулюванні бюджетної сфери в країнах ЄС є використання середньострокового бюджетного планування та таргетування обсягу державних витрат, бюджетного дефіциту, обсягу державного боргу. Значні коливання кон'юнктури залишаються погано прогнозованими параметрами, а це створює великі труднощі для економічної, зокрема бюджетної політики, заснованої на використанні нормативних показників, таких як бюджетний дефіцит або обсяг державного боргу.

Циклічні коливання ВВП, динаміка бюджетних витрат, податкові ставки та структура податкових платежів є основними чинниками формування бюджетного сальдо (дефіциту або профіциту). Вирізняють контрциклічну та проциклічну бюджетну політику. Суть контрциклічної полягає у

цілеспрямованому згладжуванню коливань економічних показників на певних фазах циклу. Це означає збільшення державних витрат та, відповідно, запозичень на фазі спаду і формування бюджетного профіциту на фазі підйому.

Проциклічна бюджетна політика характеризується збільшенням обсягу державних видатків на фазі підйому та їх зменшення на фазі спаду. Циклічна бюджетна політика вимагає впливу заходів уряду на економіку; проциклічна передбачає здатність економічної системи держави самостійно абсорбувати шоки та стабілізуватися без зовнішнього впливу.

Контрциклічна бюджетна політика впливає як на дохідну, так і на видаткову частину бюджету. Її основна мета – стимулювання сукупного платоспроможного попиту шляхом збільшення державних видатків. Проциклічна бюджетна політика має на меті фактичну відмову від стимулюючого впливу на економіку.

Варто зазначити, що для здійснення в рамках ЄС скоординованої бюджетної політики важливе значення має коректне визначення циклічного і структурного елементів бюджетного дефіциту. Циклічний дефіцит складається під впливом кон'юнктурних факторів, які знаходяться за межами прямого урядового контролю. Їхня дія відображається у коливаннях ВВП та податкової бази, а також рівня зайнятості. Крім того, витратами, що знаходяться поза безпосереднім поточним контролем урядів, є витрати на обслуговування державного боргу.

Для розширення координації фінансової політики в рамках ЄС велике значення має оцінка ефективності застосування “фінансових правил” та вивчення напрямів їх вдосконалення. Головна мета використання “фінансових правил” полягає у забезпеченні збалансованого розвитку економіки. Політика відповідності “фінансовим

правилам” спрямована на зниження ризику дефолту і дозволяє залучати ресурси для фінансування інвестицій в державний сектор економіки на сприятливих умовах. При встановленні “фінансових правил” необхідно зосередитись на таких показниках, які здатні оперативним чином відобразити зміни господарської кон'юнктури. З цією метою може використовуватися трендовий показник зростання ВВП, тобто середній за кілька років темп збільшення ВВП, що згладжує циклічні коливання. Можливий дефіцит бюджету, який з'явиться через зниження господарської кон'юнктури, можна легше профінансувати за рахунок резервів і запозичень. При виникненні профіциту додаткові бюджетні ресурси можуть бути спрямовані до спеціальних резервів [1].

Розглянемо підходи до балансування державного бюджету в умовах подолання наслідків світової фінансової кризи. Першим підходом до розв'язання цієї проблеми є щорічне балансування бюджету. Вихідними умовами проведення такої політики є досить високий рівень безробіття, падіння доходів населення та скорочення податкових надходжень. Дії уряду у цьому випадку щодо балансування бюджету можуть полягати у підвищенні ставок податків та скороченні державних витрат. Однак існує ризик скорочення сукупного попиту як наслідок впровадження цих заходів. Отже, така політика перешкоджає вирішенню антициклічного перспективного завдання, а щорічно балансований бюджет є не антициклічним, а проциклічним.

Більш ефективним є балансування бюджету не щорічно, а в ході економічного циклу. Тобто, з метою протистояння економічному спаду, уряд знижує податки і збільшує видатки на розвиток економіки та соціальні виплати, що забезпечуватиме нарощення людського капіталу. У результаті значно прискорюються темпи економічного

зростання, отож уряд має змогу поступово підвищувати податки та зменшувати видатки. Позитивне сальдо бюджету покриє державний борг, що з'явився в період спаду. Багато вчених, серед яких нобелівський лауреат Дж. Стігліц, засуджують значне скорочення видатків у період економічного спаду. Це пояснюється тим, що недофінансування державних інвестицій в економіку матиме наслідком поглиблення рецесії у майбутньому та завдасть шкоди рівню конкурентоспроможності країни [7].

На основі зарубіжного досвіду посткризового бюджетного регулювання можна здійснити оцінку бюджетної політики України. У країнах ЄС процес формування вираженої податково-бюджетної політики здійснюється за допомогою матричного підходу [2]. Суть її полягає у розгляді співвідношень застосування середньострокового бюджетного планування та наявності гнучкості бюджету – двох основних цілей будь-якого ефективного правила податково-бюджетної політики. Заходи податково-бюджетної політики можна оцінити за такими критеріями: здатність здійснювати бюджетне планування у середньостроковій перспективі та наявність гнучкості політики щодо згладжування короткострокових коливань у рамках економічного циклу. Ці два критерії дозволяють скласти класифікацію результатів заходів бюджетно-податкової

політики, що складається з чотирьох компонентів (рис. 1).

Ідеальне правило податково-бюджетної політики (квадрант А) дозволяє країні здійснювати бюджетне планування у середньостроковій перспективі, забезпечуючи при цьому достатню гнучкість для згладжування коливань економічного циклу у короткостроковій.

Верхній лівий квадрант (А) ілюструє “бюджетне благополуччя” – найбільш успішний результат реалізації заходів політики, при якому бюджетне планування здійснюється у середньостроковій перспективі та наявна короткострокова гнучкість. Нижній правий квадрант (D) представляє собою найгірший з можливих результатів податково-бюджетної політики, а саме відсутність середньострокового планування та гнучкості. У двох інших квадрантах (В і С) відображені змішані ситуації. При цьому нижній лівий (С) ілюструє досить поширену ситуацію, за якої бюджетне планування здійснюється у середньостроковій перспективі, але не сприяє стабілізації економіки.

Пактом стабільності та зростання [8], підписаним у 1997 р. країнами-членами ЄС, встановлюється гранична межа дефіциту бюджету у 3% ВВП. Прихильники Пакту стверджують, що це положення дозволяє країнам залишатися в квадранті А завдяки тому, що базове (або структурне) сальдо

Короткострокова гнучкість бюджету	Середньострокове бюджетне планування	
	Так	Ні
	Так	А: Ідеальна бюджетна політика
Ні	С: Жорстка проциклічна бюджетна політика	D: Недієздатна бюджетна політика

Рис. 1. Матричне зображення результатів впровадження заходів податково-бюджетної політики *

* Розроблено авторами на основі [2].

бюджету забезпечує досить потужний буфер. Він дає змогу автоматичним стабілізаторам діяти із максимальною ефективністю, не порушуючи тривідсоткового ліміту. Вимога про підтримку базової бюджетної позиції на рівні, близькому до нуля, на їхню думку, виправдано податково-бюджетною стійкістю, в тому числі, очікуваннями великих бюджетних витрат у майбутньому у зв'язку зі старінням населення.

Бюджетна політика України характеризується достатнім ступенем гнучкості, оскільки "ручне" управління бюджетом домінує в умовах постійної зміни економічної ситуації в країні.

Бюджетний кодекс України передбачає середньострокове бюджетне планування, однак впровадження його проходить поступово та досить повільно. Це відбувається через недостатньо визначений процес переходу від одного бюджету до іншого, а отже, втрачається суть середньостроковості.

Таким чином, податково-бюджетна політика України знаходиться у квадранті В. Для переміщення у квадрант А та досягнення вищого ступеню ефективності від реалізації заходів податково-бюджетної політики варто визначити дієві механізми запровадження середньострокового планування у бюджетний процес, а також вдосконалити нормативно-правову базу узгодження процесу переходу від бюджету попереднього року до наступного.

У посткризовий період напрями узгодження бюджетної та податкової політики відбуваються у ключі зменшення дефіциту бюджету та приведення його розмірів до визначених законодавством норм. Важливо зазначити, що процеси бюджетно-податкового збалансування розглядаються у країнах Євросоюзу у середньостроковій перспективі. Більшість країн планують приведення бюджетного дефіциту до 3% ВВП до 2014 р. З цією метою уряди країн

ухвалили низку заходів, що сприятимуть збільшенню податкових надходжень, а відтак збільшенню доходів бюджету. Водночас політика щодо видатків характеризується значним скороченням фінансування соціальної сфери, інфраструктурних проєктів, скорочення видатків на заробітну плату. Враховуючи міжнародний досвід, вимушені заходи, що сприяють зниженню дефіциту бюджету, є досить жорсткими, однак у більшості випадків мають тимчасовий характер, серед них:

1. Впровадження нових видів податків, здебільшого на паливо, енергію, тютюнові вироби, алкоголь та ігровий бізнес.

2. Впровадження тимчасових податків та тимчасове підвищення ставок деяких податків.

3. Підвищення ставок існуючих податків, зокрема, ПДВ, акцизів та податку на прибуток для групи платників з високими доходами.

4. Скорочення державних видатків, зокрема:

- скорочення фінансування соціальної сфери: виплат по безробіттю, виплат при народженні дитини, соціальної допомоги малозабезпеченим тощо;
- скорочення видатків на національну оборону, зокрема, шляхом зменшення кількості військовослужбовців;
- суттєве скорочення кількості державних службовців;
- "замороження" обсягу заробітної плати державним службовцем, відміна "13 зарплати";
- підвищення пенсійного віку; кількості відпрацьованих років при виході на пенсію за вислугою років;
- обмеження розміру пенсій для працюючих громадян.

Важливо зазначити, що, незважаючи на жорстку економію бюджетних коштів у посткризовий період, ресурси мають бути

перерозподілені у напрямку фінансування стратегічно важливих інноваційних проектів. Такі проекти мають фінансуватися на основі програмно-проектного менеджменту.

В Україні досвід посткризового узгодження бюджетної та податкової політики країн ЄС може бути використаний лише частково, головним чином, у частині скорочення обсягу видатків бюджету за рахунок зменшення кількості державних службовців. Зменшення соціальних видатків в Україні неможливе через низький рівень життя населення, незавершеність реформ у сфері оподаткування, охорони здоров'я, пенсійного страхування.

З огляду на досвід формування бюджетної післякризової політики країн ЄС, в Україні ні вважаємо за доцільне рекомендувати:

1. Вдосконалити механізм розподілу бюджетних видатків шляхом:

- законодавчого визначення пріоритетів соціально-економічного розвитку та взаємоузгодження з існуючими державними цільовими програмами, що дозволить їх скоротити;
- переходу до розробки середньострокового бюджетного плану, що підвищить ефективність бюджетних видатків.

2. Змінити структуру і посилити цільовий характер та ефективність бюджетних видатків шляхом:

- зменшення видатків на фінансування вищих органів державного управління та місцевих органів влади за рахунок реалізації заходів, передбачених адміністративною реформою;
- реформування системи законодавчо встановлених соціальних пільг на основі відмови від пільг та переходу на адресну допомогу (впровадження "соціальної картки");
- відмови від бюджетного субсидування імпортованого природного газу та

приведення тарифів на енергоносії у відповідність до економічно обґрунтованих витрат;

- зміни пріоритетів бюджетної політики у напрямку надання бюджетної підтримки тим видам економічної діяльності, які відповідають законодавчо встановленим пріоритетам інноваційного розвитку економіки.

3. Забезпечити цільове результативне використання бюджетних коштів на основі:

- удосконалення організаційно-правових механізмів управління видатками;
- зміни підходів до надання податкових пільг для окремих видів економічної діяльності з обов'язковим законодавчим визначенням очікуваних результатів від їх надання.

Література

1. Кошелев В. Н. Координация бюджетной политики стран-членов Европейского Союза: дис. канд. экон. наук: 08.00.10. – М., 2006. – 161 с.
2. Эннет Э., Джагер А. Европа в поисках бюджетной дисциплины // Финансы и развитие. – 2004. – № 6. – С. 22–25.
3. Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=285530&cat_id=285529
4. Польша: пример успеха в Европе, но в будущем предстоят задачи [Електронний ресурс] / Обзор МВФ 26 марта 2010 года. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/survey/so/.../car032610ar.pdf>
5. Government announces temporary VAT rise to cope with fiscal pressures [Електронний ресурс] / Business Portal on Economy, Investments and Politics in Poland. – Режим доступу: <http://www.polishmarket.com/90150/Government-announces-temporary-VAT-rise-to-cope-with-fiscal-pressures.shtml>

6. *Economic Survey of Poland 2010: Executive summary / Executive summary of the OECD assessment and recommendations, taken from the Economic Survey of Poland / OECD Publishing, – 2010.*

7. *Stiglitz warns of economic double dip [Електронний ресурс] / Stiglitz RTE interview: – Режим доступу: <http://www.rte.ie/news/2009/0908/economy-business.html>*

8. *The Stability and Growth Pact (SGP) [Електронний ресурс] / The European Commission. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_en.htm*

9. *Short Presentation on Budget of 2011 [Електронний ресурс] / Ministry of Finance of Greece. – Режим доступу: <http://www.minfin.gr/portal/en/resource/contentObject/contentTypes/ge->*

nericContentResourceObject,fileResourceObject,arrayOfFileResourceTypeObject/topicNames/budget/resourceRepresentationTemplate/contentObjectListAlternativeTemplate

10. *State Budget for 2011 – Summary Report [Електронний ресурс] / The Ministry of Finance and Public Administration of Portugal. – Режим доступу: <http://www.min-financas.pt/english/whats-new/2010/state-budget-for-2011-summary-report/view?searchterm=budget>*

11. *Hungary to Cut State Jobs to Narrow 2011 Budget Deficit Under 3% of GDP [Електронний ресурс] / Bloomberg News. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/news/2010-10-30/hungary-s-2011-budget-calls-for-government-job-cuts-pension-fund-income.html>*